Lausunto lakivaliokunnalle

Viite: Kutsu lakivaliokuntaan kuultavaksi 3.5.2024

Asia: KAA 3/2023 vp Valvottu käyttötila huumeita käyttäville

Irti Huumeista ry

3.5.2024

Irti Huumeista ry tarjoaa valtakunnallisia vertais- ja ammattitukipalveluita huumeita käyttävien läheisille, toipuville ja huumeita käyttäville. Toiminnan tarkoituksena on vähentää ja ehkäistä huumeiden käytöstä aiheutuvia haittoja sekä yksilölle että yhteiskunnalle. Vuonna 2024 jo 40 vuotta täyttävä Irti Huumeista tarjoaa tukea sitä tarvitseville sekä osallistuu muun muassa yhteiskunnalliseen keskusteluun, jotta huumeiden käyttöön liittyvästä häpeästä, stigmasta, päästäisiin eroon.

Valtioneuvoston huumausainepoliittisen periaatepäätöksen tavoitteena on lisätä matalan kynnyksen palveluita ja niiden saavutettavuutta.

Suomessa kuoli huumausaineisiin vuonna 2022 yhteensä 250 henkilöä. Vastaavasti tieliikenteessä kuoli samana vuonna 196 ihmistä. Vuonna 2021 huumekuolemia oli puolestaan enemmän kuin kertaakaan mittaushistorian aikana eli vuodesta 2006. Tilastokeskuksen mukaan huumeiden pitkäaikaiseen käyttöön tai huumeriippuvuuteen liittyvät kuolemat ovat viime vuosina lisääntyneet.

Huumausaineiden käyttötiloista on tehty tutkimusta Australiassa, Euroopassa ja Kanadassa. Tutkimusten mukaan valvotut käyttötilat voivat muun muassa vähentää yliannostuskuolemia, tartuntatautien ilmaantuvuutta sekä auttaa asiakkaita pääsemään muiden päihdepalveluiden piiriin. Käyttötilat voivat vähentää muun muassa julkisissa tiloissa tapahtuvaa huumeiden käyttöä ja sitä kautta vähentää niiden muille aiheuttamia haittoja, kuten roskaamista ja järjestyshäiriöitä.

Matalan kynnyksen palveluita tarjoavien käyttötilojen henkilökunnalla on myös ensimmäisenä tietoa huumeiden uusista käyttötavoista ja uusien huumeiden rantautumisesta, jolloin näihin ilmiöihin voidaan reagoida ajoissa. Huumausaineiden käyttötiloissa vaikutetaan kansanterveydellisesti ehkäisevästi, ja niissä asiointi voi vähentää monia vakavia infektioita, joiden hoito on kallista ja vaatii erikoissairaanhoitoa. Esimerkiksi amputaation hoito maksaa jopa kymmenen tuhatta euroa.

Muista pohjoismaista käyttötiloja on Norjassa, Islannissa ja Tanskassa. Esimerkiksi Norjassa käyttötiloissa annetaan myös terveysneuvontaa ja tuetaan huumeriippuvaista pysymään kiinni elämässä sekä irtautumaan huumeiden haitallisesta käytöstä tämän niin halutessa. Norjan lainsäädäntö mahdollistaa käyttöhuoneet vakavasti huumeriippuvaisille, yli 18-vuotiaille ihmisille.

Suomen huumausainelain 5. §:ssä on yleiskielto, jonka mukaan muun muassa huumausaineen hallussapito, käyttö ja käsittely ovat kiellettyjä.

Terveyden- ja hyvinvoinnin laitos on julkaissut seitsemän kohdan suosituslistan huumekuolemien ehkäisemiseksi. Yksi kohdista suosittaa Suomeen määräaikaista erillislakia, joka mahdollistaisi valvottujen käyttötilojen kokeilun. THL:n mukaan valvotuista käyttötiloista saataisiin myös tärkeää tietoa siitä, miten palvelu vaikuttaa huumekuolemiin.

Norjan käyttöhuonelainsäädännössä säädetään muun muassa palvelun järjestäjästä, rahoituksesta, sijainnista, aukioloajoista, henkilökunnan määrästä ja osaamisesta sekä sallituista päihteistä ja niiden käyttötavoista. Virkamiehet ovat huomauttaneet, että Suomessa vastaava toiminta vaatisi samanlaisten vaikeiden tapausten selvittämistä.

Irti Huumeista muistuttaa, että huumeongelma ja sen ratkaisut vaativat välillä vaikeidenkin asioiden selvittämistä. Huumeet koskettavat yhä useampia suomalaisia, sillä huumeiden käyttö ja kokeilu ovat yleistyneet Suomessa 1990-luvulta lähtien. THL:n syksyllä 2022 kerätyn aineiston perusteella yhä useammalla 15–69-vuotiaalla suomalaisella on omakohtaista kokemusta huumeista. Huumeidenkäytön ilmiöt eivät kohdistu vain käyttäjiin itseensä, vaan käyttäjillä on aina läheisiä, joiden työkykyyn ja yleiseen hyvinvointiin huumeiden käyttö vaikuttaa.

Irti Huumeista kannattaa sitä, että aloitettaisiin lainvalmistelu mahdollistamaan huumausaineiden käyttötilakokeilu. On tarpeellista kokeilla kaikkia keinoja huumeiden käytöstä aiheutuvien haittojen lieventämiseksi.

Helsingissä, 30.4.2024

Mirka Vainikka, toiminnanjohtaja, Irti Huumeista ry